

STUDENTŲ ĮTRAUKIMO Į MOKSLINĘ VEIKLĄ SKATININAMOJO KONKURSO TEMA

Temos pavadinimas: Viešojo transporto bilietų kainų įtakos gyventojų keliavimo įpročiams ir savivaldybių finansiniam tvarumui Lietuvoje tyrimas

Tikslas: Įvertinti viešojo transporto bilietų kainų įtaką gyventojų keliavimo įpročiams ir savivaldybių finansams Lietuvoje bei pateikti kainodaros tobulinimo rekomendacijas, užtikrinančias keleivių poreikių ir ekonominio tvarumo pusiausvyrą.

Trumpas temos vykdymo aprašymas:

Viešasis transportas yra viena svarbiausių viešųjų paslaugų, užtikrinančių gyventojų mobilumą, socialinę įtrauktį ir tvarų miestų vystymąsi. Vis dėlto šios sistemos veikla reikalauja didelių finansinių išteklių, o gautos pajamos iš bilietų pardavimo dažniausiai nepadengia visų veiklos sąnaudų, todėl savivaldybės yra priverstos skirti reikšmingas subsidijas viešojo transporto paslaugų teikimui.

Įtemptos geopolitinės situacijos sukeltos kuro krizės 2026 metais pasekmes jaučia visi asmeninių automobilių Lietuvoje vairuotojai. Kad sumažinti šios krizės padarinius, LR Vyriausybė antrą kartą 2026 metais paskelbė, kad visoms traukinių kelionėms vėl bus taikoma 50% lengvata, kuri galios iki metų galo. Panaši lengvata nuo lapkričio 1-osios bus pritaikyta ir tarp miestiniams autobusams. Preliminariai skaičiuojama, kad kelionių traukiniais lengvata valstybei kainuos 2,8 mln. eurų, o autobusais – apie 3,15 mln. eurų. (Paškovskytė et al., 2026).

Šis bilietų kainų sumažinimas yra laikinas sprendimas, tačiau Lietuvoje kai kuriuose nedideliuose miestuose ar rajonuose jau ne vienerius metus sėkmingai veikia ir visiškai nemokamas viešasis transportas. Kaip tokių vietų pavyzdžius būtų galima įvardinti Kretingą, Mažeikius, Tauragę, Plungę bei Skudą. Kita vertus, Vilnius pasiėlgė priešingai – 2025 metais bilietų kainos buvo pakeltos.

Darbe bus analizuojami atskiri viešojo transporto bilietų kainų kitimo atvejai ir jų įtaka keleivių srautams. Taip pat bus analizuojamos papildomos išlaidos/įplaukos, atsiradusios dėl bilietų kainų kaitos.

Tyrimo metu bus analizuojami skirtingi viešojo transporto bilietų kainų keitimo atvejai Lietuvos savivaldybėse, vertinamas jų poveikis keleivių srautams, gyventojų keliavimo įpročiams ir viešojo transporto paslaugų paklausai. Taip pat bus nagrinėjamas bilietų kainų pokyčių poveikis savivaldybių biudžetams, įvertinant dėl kainų kaitos atsiradusias papildomas pajamas, subsidijų poreikį ir finansinį sistemos tvarumą.

Tyrimo rezultatai leis nustatyti, kokia kainodaros politika galėtų sudaryti geriausias prielaidas didinti viešojo transporto naudojimą, mažinti priklausomybę nuo individualaus transporto ir kartu užtikrinti racionalų savivaldybių finansinių išteklių panaudojimą. Gauti rezultatai gali būti naudingi formuojant viešojo transporto kainodaros ir tvaraus judumo politiką Lietuvos savivaldybėse.

Tyrimo naujumą ir praktinę vertę lemia galimybė kompleksiskai įvertinti viešojo transporto bilietų kainų poveikį ne tik keleivių elgsenai, bet ir viešųjų finansų valdymui. Tyrimo rezultatai gali prisidėti prie moksliskai pagrįstų sprendimų priėmimo, planuojant viešojo transporto finansavimo modelius bei siekiant suderinti gyventojų interesus, socialinį prieinamumą ir savivaldybių finansinį tvarumą.

Numatomi uždaviniai tikslui pasiekti:

1. Atlikti mokslinės literatūros analizę, nagrinėjant viešojo transporto bilietų kainų poveikį gyventojų keliavimo įpročiams, keleivių srautams ir savivaldybių finansiniams rodikliams.

2. Išanalizuoti statistinius duomenis apie viešojo transporto bilietų kainas, keleivių srautus, viešojo transporto pajamas ir savivaldybių skiriamas subsidijas Lietuvoje. 3. Atlikti empirinį tyrimą ir įvertinti, kaip bilietų kainų pokyčiai veikia gyventojų sprendimą naudotis viešuoju transportu bei viešojo transporto paslaugų paklausą. 4. Nustatyti ryšį tarp bilietų kainų, keleivių srautų ir savivaldybių finansinių rodiklių, įvertinant bilietų kainų pokyčių ekonominį efektyvumą. 5. Parengti siūlymus ir rekomendacijas dėl viešojo transporto kainodaros politikos, siekiant užtikrinti viešojo transporto prieinamumą gyventojams ir finansiškai tvarų savivaldybių viešojo transporto sistemos funkcionavimą.
Temą siūlantis mokslininkas/dėstytojas: prof. dr. Aldona Jarašūnienė